

УДК 343.301:001.2

О. С. Сотула, доцентХерсонський державний університет,
кафедра галузевого права,
вул. 40 років Жовтня, 27, м. Херсон, 73000, Україна

ПРОПОЗИЦІЇ ООН ПО ВИКОРИСТАННЮ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ЗАХОДІВ ПРОТИДІЇ ПОЛІТИЧНІЙ КОРУПЦІЇ

Статтю присвячено дослідженню проблем існування і відтворювання політичної злочинності в сучасному суспільстві, а також діяльності міжнародних організацій щодо її попередження.

Ключові слова: ООН, міжнародне право, кримінальне право, політична корупція.

Організація Об'єднаних Націй розглядає завдання по боротьбі з корупцією як одне з важливих. При ООН створені Центр по попередженню міжнародної злочинності (Centre for International Crime Prevention), Управління по контролю за наркотиками і попередженню злочинності (Office for Drug Control and Crime Prevention), Інститут Об'єднаних Націй по міжрегіональній злочинності і дослідженню правосуддя (United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute). З метою надання допомоги державам по боротьбі з корупцією, ці організації розробили Всесвітню програму проти корупції (Global programme against corruption) [1]. У рамках цієї програми було прийнято такі документи, як "Антикорупційний набір інструментів" (Anti-corruption Tool Kit) [2] і "Керівництво ООН по антикорупційній політиці" (United Nations Manual On Anti-Corruption Policy) [3]. Дані документи містять пропозиції державам по розвитку кримінального законодавства, спрямованого на боротьбу з корупцією. В них також узагальнюється практика протидії корупції на національному і регіональному рівні, наводяться приклади прийняття конвенцій і законів, пов'язаних із протидією корупції. ООН привітала прийняття цілого ряду регіональних конвенцій: "Кримінально-правової конвенції про корупцію", прийнятої Радою Європи в 1998 році (Council of Europe Criminal Law Convention on Corruption) [4], "Конвенції по боротьбі з підкупом іноземних державних посадових осіб у міжнародних комерційних відносинах" 1997 року (Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions) [5], прийнятої Організацією по економічному співробітництву і розвитку, Міжамериканської конвенції проти корупції (Inter-American Convention against Corruption) [6], прийнятої Організацією американських держав 1996 року, "Конвенції про боротьбу з корупцією, що стосується посадових осіб Європейських Співтовариств або посадових осіб держав — членів Європейського Союзу", прийнятої Європейським Союзом в 1997 році [7].

В 2003 році ООН прийняла Конвенцію проти корупції (The United Nations Convention against Corruption) [8]. В 1996 році ООН прийняла "Декларацію Об'єднаних націй проти корупції і підкупу в міжнародних комерційних відносинах" (The United Nations Declaration against Corruption and Bribery in International Commercial Transactions) [9], а в 2000 році Конвенцію проти транснаціональної організованої злочинності (The United Nations Convention against Transnational Organized Crime) [10], яка у тому числі стосується й питань корупції.

В "Антикорупційному наборі інструментів" (Верс. 4) під корупцією розуміється зловживання (abuse) публічною владою в особистих цілях. Вона включає такі дія-

ня, як підкуп (bribery), розтрата (embezzlement) і крадіжка (theft) публічних ресурсів публічними посадовими особами, шахрайство (fraud), що несе шкоду державі, і вимагання (extortion), також і відмивання доходів від такої діяльності (laundering of the proceeds). Зауважується, що за певних умов кримінально-правові санкції можна передбачити і за інші діяння, такі як фаворитизм (favouritism), непотизм (nepotism), конфлікт інтересів (conflicts of interest), створення сприятливих умов для політичних партій. Під конфліктом інтересів тут розуміється використання свого службового становища в особистих цілях. Фаворитизм — це надання пільг окремим особам на підставі особистої прихильності посадової особи до певної партії, релігії. При цьому порушується конституційний принцип рівності людей. Непотизм, або кумівство, є видом фаворитизму. При цьому посадова особа надає пільги своїм родичам, друзям, вихідцям з тих місць, де вона народилася. Конвенція ООН проти корупції пропонує державам-учасницям криміналізувати таке діяння як незаконне збагачення (ст. 20 Конвенції), під яким розуміється поява в посадової особи майна або коштів, походження яких він не може пояснити. Перераховані поняття невідомі українському кримінальному законодавству. Не завжди вищепераховані діяння охоплюються складами злочину, передбаченими в ст. ст. 364 і 365 КК України. Про фаворитизм при підборі кадрів на різному рівні відкрито пишуть у засобах масової інформації. Це стало нормою суспільного життя в Україні. Не менш відкрито в останні роки посадові особи державного апарата використовували своє положення для реалізації інтересів певної партії. Це фактично привело до грубого порушення прав громадян на свободу вибору своїх представників в органи влади і прав бути обраними. Лобіювання інтересів партії чиновниками підриває основи конституційного ладу: демократію, республіканську форму правління, правовий характер держави (ст. 1 Конституції України). В Україні діє правило, по якому злочини на певних рівнях влади трансформуються в норми політичного життя.

При наявності політичної волі, фаворитизм можна розглядати як злочин, передбачений ч. 2 ст. 161 КК України (Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або релігійних переконань, вчинене службовою особою).

“Конвенція ООН проти корупції” пропонує розширити рамки об’єктивної сторони кримінально караного підкупу. Пропонується усічений склад злочину, що вважається вчиненим при наявності пропозиції або обіцянки дати хабар і вимагання хабара (ст. 15, 16, 18, 21). Криміналізувати не тільки давання хабара, але так само і обіцянку його (the promise) або пропозицію (offering) його при активному підкупі, а так само вимагання його (the solicitation) пропонується і в “Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності”. Як відомо, за українським законодавством подібні дії не є закінченим складом злочину (ст. 368, 369 КК України) [11].

Предметом хабара, у відповідність зі ст. 15, 16, 18 і 21 “Конвенції ООН проти корупції”, пропонується вважати будь-яку, а не тільки матеріальну привілею. Одержання посадовою особою будь-якої неналежної винагороди (any undue advantage) розглядається як кримінально караний акт корупції у відповідності із “Конвенцією ООН проти транснаціональної організованої злочинності”. За Кримінальним кодексом України хабар може мати виключно майновий характер (ст. 368, 369 КК України) [12].

Суб’єктом активного підкупу, згідно ст. 26 “Конвенції ООН проти корупції”, можуть бути не тільки фізичні, але і юридичні особи (ст. 26). І раніше багато документів ООН закликали ввести кримінальну відповідальність юридичних осіб за здійснення підкупу або навіть за створення “брудних фондів” (slush funds) для його вчинення, а так само за відмивання коштів, отриманих за допомогою корупції. Така відповідальність передбачалася “Конвенцією Організації Об’єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності” (UN Convention against Transnational Organized Crime) і “Кримінально-Правовою конвенцією Ради Євро-

Україна повинна підтримати положення декларацій, прийнятих ООН і Радою Європи, ратифікувати прийняті конвенції і імпліментувати їх положення у своє кримінальне законодавство. Тільки так вона може вийти зі складу групи країн з найбільшим рівнем корумпованості влади [13].

Література

1. *Global Programme against Corruption: an outline for action / Centre for International Crime Prevention Office for Drug Control and Crime Prevention.* — Vienna, 1999. — 27 p.
2. *UN Anti-Corruption Tool Kit 2nd Edition* / [Електронний ресурс] // Режим доступу до журн.: http://www.unodc.org/pdf/crime/corruption/toolkit/corruption_un_anti_corruption_toolkit_sep_4.pdf
3. *DRAFT. United Nations Manual on Anti-Corruption Policy.* — Vienna, June 2001. — 107 p.
4. *Council of Europe Criminal Law Convention on Corruption* / [Електронний ресурс] // Режим доступу до журн.: http://polis.osce.org/library/view?item_id=2681&attach_id=496
5. *Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions, OECD/DAFFE/IME/BR(97)16/FINAL (Dec. 18, 1997), reprinted in 37 I. L. M. 1 (1998),* / [Електронний ресурс] // Режим доступу до журн.: <http://www.oecd.org/daf/nocorruption/20nov1e.htm>
6. *Inter-American Convention Against Corruption, OEA/Ser.K/XXXIV.1, CICOR/doc. 14/96 rev.2 (Mar. 26, 1996), reprinted in 35 I. L. M. 724 (1996),* / [Електронний ресурс] // Режим доступу до журн.: <http://www.oas.org>
7. *Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS. 173): Конвенція Ради Європи від 27.01.1999 № ETS. 73* // Відомості Верховної Ради України. — 2007. — № 47. — С. 2028.
8. *Конвенція Організації Об'єднаних Націй против корупції / Організація Об'єднаних Націй.* — Нью-Йорк, 2004. — 72 с.
9. *The United Nations Declaration against Corruption and Bribery in Intrnational Commercial Transactions* / [Електронний ресурс] // Режим доступу до журн.: <http://www.un.org/russian/document/convents/corruption.pdf>
10. *Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності: Конвенція ООН від 15.11.2000* // Офіційний вісник України. — 2006. — № 14. — С. 340.
11. *Кримінальне право України: Особлива частина: Підручник / М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін.; За ред. проф. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація.* — 2-е вид., перероб. і доп. — К.: Юрінком Інтер, 2005. — С. 450.
12. *Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. 3-тє вид., переробл. та доповн. / За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка.* — К.: Атіка, 2005. — 1064 с. — С. 859.
13. *Експерти прорахували рівень корупції в Україні* [Електронний ресурс] / “Главред”. — 26.09.07. — Режим доступу до журн.: <http://ua.glavred.info/archive/2007/09/26/134104-0.html>

А. С. Сотула, доцент

Херсонский государственный университет,
кафедра отраслевого права,
ул. 40 лет Октября, 27, м. Херсон, 73000, Украина

**ПРЕДЛОЖЕНИЯ ООН ПО ИСПОЛЬЗОВАНИЮ
УГОЛОВНО-ПРАВОВЫХ МЕР ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ
ПОЛИТИЧЕСКОЙ КОРРУПЦИИ**

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена исследованию проблем существования и воспроизведения политической преступности в современном обществе, а также деятельности международных организаций по ее предупреждению.

Ключевые слова: ООН, международное право, уголовное право, политическая коррупция.